

ENSZ GYERMEKJOGI BIZOTTSÁGA

14. Számú Átfogó Kommentár (2013) a Gyermek azon Jogáról, hogy a “legfőbb érdekét” elsődleges szempontként vegyék figyelembe (Gyermekjogi Egyezmény 3. Cikk, 1. bekezdés)

A Bizottság 62. ülészakán fogadta el (2013. január 14-február 1.)

TARTALOMJEGYZÉK

I. BEVEZETÉS	1-9 §	(3oldal)
A A gyermek “legfőbb érdeke”: egy jog, egy alapelv, egy eljárási szabály		1-7 § (3.oldal)
B. Szerkezet	8-9§	(4.oldal)
II. Célok	10-12§	(4. oldal)
III. Az Egyezményben Részes Államok kötelezettségeinek terjedelme és természete		13-16§ (5.oldal)
IV. Jogi elemzés, az Egyezmény alapelveivel való kapcsolatrendszer		17-45§ (7. oldal)
A. Az Egyezmény 3. Cikk, 1. bekezdésének “szó szerinti” elemzése		17-40§ (7. oldal)
1. “minden, a gyermeket érintő döntésükben”		17-24§ (7. oldal)
2. “A szociális védelem köz- és magánintézményei, a bíróságok, a közigazgatási hatóságok és a törvényhozó szervek által”		25-31§ (8.oldal)
3. “A gyermek legfőbb érdeke”	32-35§	(9.oldal)
4. “veszik figyelembe elsősorban”		36-40§ (10.oldal)
B. A gyermek “legfőbb érdeke” és az Egyezmény egyéb alapelveivel való kapcsolatrendszer (11.oldal)		41-45§
1. A gyermek “legfőbb érdeke” és a megkülönböztetés-mentesség joga (2.cikk)		41§ (11.oldal)
2. A gyermek “legfőbb érdeke” és a gyermek joga az élthez, az életben maradáshoz és fejlődés legnagyobb mértékű biztosításához való jog (6.cikk)		42§ (11.oldal)
3. A gyermek “legfőbb érdeke” és a meghallgatáshoz való jog (12. cikk)		43-45§(11.oldal)
V. Alkalmazás: a gyermek “legfőbb érdekének” értékelése és meghatározása 46-47§(12.oldal)		
A. A “legfőbb érdek” értékelése és meghatározása	48-84§	(12.oldal)
1. A gyermek “legfőbb érdekének” értékelésekor figyelembe veendő elemek 52-79§ (13.oldal)		
2. A “legfőbb érdek” értékelésének elemei közötti egyensúly megteremtése 80-84§ (17.oldal)		

B. Eljárási garanciák a “legfőbb érdek” érvényesülésének biztosítására
85-99§ (18.oldal)

VI. Jelen Átfogó Kommentár széles körű megismertetése 100-101§
(20.oldal)

“A szociális védelem köz- és magánintézményei, a bíróságok, a közigazgatási hatóságok és a törvényhozó szervek minden, a gyermeket érintő döntésükben a gyermek legfőbb érdekét veszik figyelembe elsősorban.” Gyermekjogi Egyezmény (3.cikk, 1.bekezdés)

I. BEVEZETÉS

A. A gyermek legfőbb érdeke: egy jog, egy alapelv, egy eljárási szabály

1. A Gyermekjogi Egyezmény 3. Cikkének 1. bekezdése azt a jogot biztosítja a gyermeknek, hogy a „**legfőbb érdekét**” az őt érintő minden intézkedés során vagy minden döntés meghozatalánál elsődleges szempontként értékeljék és vegyék figyelembe, mind a köz-, mind pedig a magánszférában. Mi több, ez a cikkely az Egyezmény egyik alapvető értékét testesíti meg.

Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága az Egyezmény 3. cikkének 1. bekezdését az Egyezmény négy alapelvének egyikeként határozta meg a gyermek jogainak értelmezésére és megvalósítására vonatkozóan, és dinamikus fogalomként alkalmazza, amely az adott kontextusnak megfelelő értékelést igényel.

2. A gyermek „**legfőbb érdekének**” koncepciója nem újkeletű. Valójában megelőzi az Egyezményt, ugyanis már szerepelt az *1959. november 20-án* elfogadott **a Gyermekek Jogairól Szóló Nyilatkozatban (2.cikk)**, **A nőekkel szembeni megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról szóló 1979. december 18-án elfogadott Egyezményben (5. cikk b) pont; és 16. cikk, (1) bekezdés d) pontja)**, valamint regionális jogi aktusokban és számos nemzeti és nemzetközi jogszabályban.

3. Az Egyezmény kifejezetten utal a “**gyermek legfőbb érdekére**” az egyéb cikkeiben is: **9. cikk 3. bekezdés:** *A szülőktől való elválasztás*, **10.cikk:** *Be- vagy kiutazás az országokba családdegyesítés céljából*, **18. cikk 1. bekezdés:** *A szülői felelősség*, **20. cikk:** *A családjuktól megfosztott gyermekek és a helyettesítő védelem*, **21. cikk:** *Örökbefogadás*, **37. cikk c pont:** *a szabadságtól megfosztott gyermekek felnőttektől való elkülönítése*, **40. Cikk 2 bekezdés b pont:** *eljárásjogi garanciák, mint például szülői jelenlét biztosítása a büntetőügyben tartott bírósági tárgyaláson.*

Hivatkozás történik a gyermek legfőbb érdekére az **Egyezményhez kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyvekben**. A **Második Fakultatív Jegyzőkönyv**, amely a *Gyermekek védelme a kereskedelmi célú szexuális kizsákmányolástól* címet viseli a **gyermekkereskedelem, gyermekprostitúció, gyermekpornográfia vonatkozásában** említi (**preambulum, 8. cikk.**), míg a **Harmadik Fakultatív Jegyzőkönyv** (*panaszok, fellebbezések és petíciók benyújtása*) a **preambulumában és a 2. illetve 3. cikkében.**

4. A gyermek „**legfőbb érdekének**” koncepciója az Egyezményben elismert valamennyi jog teljes körű és hatékony gyakorlásának valamint a gyermek átfogó fejlődésének biztosítását célozza meg. A Bizottság már rámutatott arra, hogy *„Az hogy egy felnőtt megítélése szerint mik a gyerek legfőbb érdekei, nem írhatja felül az Egyezményben foglalt azon kötelezettséget, hogy tiszteletben kell tartani a benne megfogalmazott valamennyi gyerekjogot.”*(13. Számú Átfogó Kommentár 61. Pont) Ez arra emlékeztet, hogy az egyezményben nincs joghierarchia; az abban foglalt valamennyi jog a **gyermek „legfőbb érdekét”** szolgálja, és semmilyen jogot nem sérthet a „**gyermek legfőbb érdekének**” negatív értelmezése.

5. A **“legfőbb érdek”** koncepciójának teljes körű alkalmazása megköveteli a jogokon alapuló, minden szereplőt bevonó szemlélet kialakítását a gyermek teljes körű testi, lelki, erkölcsi és lelki integritásának biztosítására, valamint emberi méltóságának előmozdítására.

6. Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága kihangsúlyozza, hogy a **gyermek “legfőbb érdeke”** hármas fogalom:

a. Anyagi jog: a gyermek azon joga, hogy **“legfőbb érdekét”** értékeljék és elsődleges szempontként vegyék figyelembe, amikor különböző érdekeket vesznek figyelembe az adott kérdésben történő döntés meghozatala érdekében, valamint annak biztosítása, hogy e joga érvényesül, ha gyermekről, azonosított vagy anonim gyermekek csoportjáról vagy általában gyermekekről kell döntést hozni. A 3. cikk (1) bekezdése közvetlenül alkalmazandó, (önvégrehajtó) **belső** kötelezettséget ír elő az Egyezményben Részes Államok számára, amelyre a bíróság előtt is lehet hivatkozni.

b. Alapvető, értelmező jogelv: Ha egy jogszabályi rendelkezésnek többféle értelmezése lehet, akkor azt az értelmezést kell választani, amely a leghatékonyabban szolgálja a gyermek **“legfőbb érdekét”**. Az **Egyezményben és a Fakultatív Jegyzőkönyvekben** szereplő jogok adják az értelmezés keretét.

c. Eljárási szabály: Amikor egy adott gyermeket, a gyermekek meghatározott csoportját vagy általában a gyermekeket érintő döntést kell meghozni, a döntéshozatali eljárásnak tartalmaznia kell a döntés gyermekre vagy gyermekekre gyakorolt lehetséges (pozitív vagy negatív) hatásának értékelését. A **gyermek “legfőbb érdekének”** értékelése és meghatározása eljárási garanciákat igényel. Ezenkívül a határozat indoklásának fel kell mutatnia, hogy ezt a jogot kifejezetten figyelembe vették.

Ezért a Részes Államoknak el kell magyarázni, hogy a határozatban hogyan tartották tiszteletben ezt a jogot, azaz mit tekintettek a gyermek **“legfőbb érdekének”**; a döntés milyen kritériumokon alapul; és hogyan súlyozták a gyermek érdekeit más szempontokkal szemben, legyenek azok átfogó jogpolitikai kérdések vagy egyedi esetek.

7. Jelen Átfogó Kommentárban a **„gyermek legfőbb érdeke”** vagy **„legfőbb érdeke a gyermeknek”** kifejezés a fent kifejtett három dimenziót fedi le.

B. STRUKTÚRA

8. Jelen **Átfogó Kommentár** hatálya az **Egyezmény 3. cikkének (1)** bekezdésére korlátozódik, és nem terjed ki a **3. cikk (2)** bekezdésére, amely a gyermek jólétére vonatkozik, sem a **3. cikk (3)** bekezdésére, amely a Részes Államok kötelezettségét érinti annak biztosítására, hogy a gyermekek számára fenntartott intézmények, szolgáltatások és létesítmények megfeleljenek a felállított követelményeknek, és hogy olyan mechanizmusok működjenek, amelyek biztosítják a követelmények betartását.

9. A Gyermekjogi Bizottság ismerteti jelen **Átfogó Kommentár céljait** (II. fejezet), és bemutatja a **Részes Államok kötelezettségeinek jellegét és terjedelmét** (III. fejezet). A **3. cikk (1) bekezdésének (IV. fejezet) jogi elemzését** is elvégzi, bemutatva az Egyezmény egyéb általános alapelveivel való kapcsolatait. Az V. fejezet a **“gyermek legfőbb érdeke”** elvének gyakorlati megvalósításával foglalkozik, míg a VI. fejezet iránymutatást ad az **Átfogó Kommentár** széleskörű megismertetéséhez.

CÉLOK

10. Jelen **Átfogó Kommentár** célja annak biztosítása, hogy az Egyezményben részes Államok érvényre juttassák és tiszteletben tartásuk a **“gyermek legfőbb érdekét”**. Az irányelv meghatározza a körültekintő mérlegelés követelményeit, különösen a bírósági és közigazgatási határozatok esetében, a gyermeket mint egyént érintő egyéb intézkedéseknél, valamint azon jogszabályok, politikák, stratégiák, programok, tervek, költségvetések, jogalkotási és költségvetési kezdeményezések és iránymutatások elfogadásának minden szakaszában.– *azaz minden végrehajtási intézkedésnél*–, amelyek általában a gyermekeket vagy, mint egy speciális csoportot érintenek. A Gyermekjogi Bizottság reméli, hogy jelen **Átfogó Kommentár** iránymutatást ad a gyermekekkel foglalkozó valamennyi érintett, köztük a szülők és a gondozók döntéseikhez

11. A **“gyermek legfőbb érdeke”** egy dinamikus koncepció, amely számos, folyamatosan változó kérdést foglal magában. Jelen **Átfogó Kommentár** keretet ad a gyermek **“legfőbb érdekének”** értékeléséhez és meghatározásához; azonban nem próbálja meg előírni, hogy a gyermek számára mi a legjobb egy adott szituációban és időpontban.

12. Jelen **Átfogó** Kommentárnak a fő célkitűzése az, hogy elősegítse a gyermekek azon jogának megértését és alkalmazását, hogy **“legfőbb érdeküket”** értékeljék és elsődleges szempontként, vagy bizonyos esetekben a legfontosabb szempontként vegyék figyelembe (lásd az alábbi 38. pontot). Általános célja az, hogy valódi változást idézzon elő a témával kapcsolatos hozzáállásban, ami elvezet a gyermek, mint jogalany teljes mértékű tiszteletben tartásához.

Pontosabban, a következőkre van kihatása:

- (a) a kormányok által hozott valamennyi végrehajtási intézkedés kidolgozása;
- (b) igazságügyi vagy közigazgatási szervek vagy közjogi szervezetek által azok képviselőin keresztül hozott egyedi határozatok, amelyek egy vagy több azonosított gyermekre vonatkoznak;
- (c) a civil szervezetek és a magánszektor döntései– ideértve a gyermekkel kapcsolatos vagy rájuk hatást gyakorló szolgáltatást nyújtó profitorientált és non-profit szervezetek által hozott döntések,
- (d) iránymutatások a gyermekekkel foglalkozó illetve érdekükben fellépő személyek, köztük a szülők és a gondozók által meghozott intézkedésekhez.

III. Az Egyezményben Részes Államok kötelezettségeinek terjedelme és természete

13. Minden Egyezményben Részes Államnak tiszteletben kell tartania és érvényre kell juttatnia a gyermek azon jogát, hogy **“legfőbb érdekét”** értékeljék és elsődleges szempontként vegyék figyelembe, és köteles minden szükséges, megfontolt és konkrét intézkedést megtenni e jog teljes körű érvényesítése érdekében.

14. A 3. cikk (1) bekezdése olyan keretet hoz létre, amely három különböző típusú kötelezettséget állít fel az Egyezményben Részes Államok számára:

a) az Egyezményben Részes Államok kötelesek biztosítani, hogy a gyermek **“legfőbb érdekét”** megfelelően beépítsék és következetesen alkalmazzák a közintézmények minden intézkedésükben, különösen minden olyan végrehajtási intézkedésben, közigazgatási és bírósági eljárásban, amely közvetlenül vagy közvetve a gyermekeket érinti;

b) az Egyezményben Részes Államok kötelesek biztosítani, hogy a gyermekekkel kapcsolatos valamennyi bírósági és közigazgatási határozat tanúsítsa, épp úgy, mint a gyermekekkel kapcsolatos szakpolitikák és jogszabályok, hogy a gyermek érdeke volt az elsődleges szempont. Ez magában foglalja annak feltüntetésére vonatkozó kötelezettséget, hogy a gyermek **“legfőbb érdekét”** hogyan vizsgálták és értékelték, és milyen súlyt tulajdonítottak neki a határozatban.

c) az Egyezményben Részes Államok kötelesek biztosítani, hogy a gyermek érdekeit értékelje és elsődleges szempontként vegye figyelembe a magánszektor döntései és intézkedései során – ideértve a szolgáltatásokat nyújtó szervezetet, vagy bármely más magánszervezetet vagy intézményt, mely gyermekekkel kapcsolatos vagy gyermekekre hatást gyakorló döntést hoz.

15. A megfelelés biztosítása érdekében az Egyezményben Részes Államoknak számos végrehajtási intézkedést kell tenniük az **Egyezmény 4., 42. cikkével és 44. cikkének (6) bekezdésével összhangban**, és gondoskodniuk kell arról, hogy a gyermek **“legfőbb érdeke”** legyen az elsődleges szempont minden intézkedésnél, mint például:

(a) A ***hazai jogszabályok és egyéb jogforrások felülvizsgálata és szükség esetén módosítása*** a 3. cikk (1) bekezdésének a hazai jogba való beillesztése érdekében, és annak biztosítása, hogy a **“gyermek legfőbb érdekének”** figyelembe vételére vonatkozó követelmény tükröződjön és érvényre jusson minden hazai jogszabályban és rendeletben, tartományi vagy területi jogszabályban, gyermekeknek szolgáltatásokat nyújtó vagy a gyermekekkel foglalkozó magán- vagy közintézmények működésére vonatkozó szabályokban, valamint a bírósági és közigazgatási eljárások bármely szintjén, mind anyagi jogként, mind eljárási szabályként;

(b) A gyermek **“legfőbb érdekének” védelme** a (jog-,szak-)politikák nemzeti, regionális és helyi szintű koordinálása és érvényre juttatása során;

(c) ***Panasztételi vagy jogorvoslati mechanizmusok és eljárások létrehozása*** annak érdekében, hogy teljes mértékben érvényesüljön a gyermek azon joga, hogy **“legfőbb érdekét”** megfelelően beépítsék és következetesen alkalmazzák minden rá vonatkozó és rá hatással lévő végrehajtási intézkedésben, közigazgatási és bírósági eljárásban,

(d) A **“gyermek legfőbb érdekeinek” érvényesítése** a nemzeti források elosztása körében a gyermekek jogainak érvényesítését célzó programokban és intézkedésekben, valamint a nemzetközi támogatásban vagy fejlesztési támogatásban részesülő tevékenységekben;

(e) **Annak biztosítása**, hogy adatgyűjtés megvalósításakor, nyomon követésekor és értékelésekor a **“gyermek legfőbb érdeke”** egyértelműen megfogalmazásra kerüljön, és szükség esetén a **gyermekjogi kérdésekkel kapcsolatos kutatás támogatása**;

(f) **A 3. cikk (1) bekezdésével és annak gyakorlati alkalmazásával kapcsolatos tájékoztatás és képzés biztosítása** mindazok számára, akik olyan döntéseket hoznak, amelyek közvetlenül vagy közvetve hatással vannak a gyermekekre, beleértve a szakembereket, a gyermekekkel és a gyermekekért dolgozó más személyeket is;

(g) **Megfelelő tájékoztatás nyújtása** a gyermekek számára az általuk értett nyelven, valamint családjaik és gondozóik számára, hogy megértsék a 3. cikk (1) bekezdése szerint védett jog terjedelmét, csak úgy, mint a **szükséges feltételek megteremtése** a gyermekek számára, hogy kifejezhessék véleményüket. és annak biztosítása, hogy véleményüknek kellő súlyt adjanak;

(h) **Az összes olyan negatív hozzáállás és felfogás elleni küzdelem**, amely gátolja a gyermek azon jogának teljes mértékű érvényre juttatását, hogy a gyermek **“legfőbb érdekét”** elsődleges szempontként értékeljék és figyelembe vegyék, a tömegtájékoztatási eszközök és a közösségi média, valamint a gyermekek bevonásával megvalósuló kommunikációs programok révén annak érdekében, hogy a gyermekeket jogalanyként ismerjék el.

16. A **“gyermek legfőbb érdekének”** teljes körű érvényesítése során a következő kritériumokat kell szem előtt tartani:

(a) A gyermekek jogainak egyetemes, oszthatatlan, egymástól függő és egymással összefüggő természete;

(b) A gyermekek jogalanyként való elismerése;

(c) Az Egyezmény globális természete és hatálya;

(d) Az **Egyezményben Részes Államoknak** az Egyezményben foglalt valamennyi jog tiszteletben tartására, védelmére és érvényre juttatására vonatkozó kötelezettsége.

(e) A gyermek fejlődésével kapcsolatos intézkedések rövid, középtávú és hosszú távú hatásai (az idő múlásával);